

Följder av corona: Ny bostadslöshet ger barn kollektivt trauma

Efter en tids rapportering om coronavirusets spridning framkom en överrepresentation av avlidna i Storstockholms utsatta bostadsområden. Upptäckten att viruset drabbar ojämlikt i en segregerad storstad var en nyhet som genast väckte medias intresse. Några förklaringar blev frekventa: att befolkningen saknar svenskkunskaper nog för att förstå information om ett sjukdomshot och en självvald trångboddhet med generationsboende.

Men en mångårig och omfattande migrationssociologisk forskning om resurser och problem hos befolkningen i utsatta förorter visar bara en slutsats som verkar stå sig: extra påfrestningar av olika slag drabbar familjerna mer i dessa områden än andra. Orsakssammanhangen är komplexa, inga enkla förklaringar finns.

Ojämlikheten i barns uppväxt betraktas nu med humanitära aspekter som förbises i den vanliga vardagen. Det blir tydligt att vissa barn lever med större risk att förlora sina mor- och farföräldrar, och kanske föräldrar, än andra barn. Vi vill fånga humaniteten som detta väcker för att peka på en uppväxtmiljö som inte bara är oacceptabel när corona hotar utan behöver uppmärksammas och åtgärdas varje dag.

Bostadslöshetens livsstil – passar särskilt illa med Covid19

Bostadslöshet är sedan några år ett nytt och växande problem som komplicerar livet för alltfler barnfamiljer. Problemet har länge varit ett vuxenproblem med anknytning till missbruksproblematik. Så är det inte längre.

Socialstyrelsen försöker kartlägga hemlösheten i Sverige sedan mitten av 1990-talet. Fem mätillfällen visar en kontinuerlig ökning till 35 000 vuxna och 24 000 barn i den senaste

mätningen 2017. Socialstyrelsen pekar dessutom på ett mörkertal eftersom många bostadslösa familjer står utanför alla register.

Professionerna inom barnhälsovård, socialtjänst och pedagogik varnar för att alltfler barn och ungdomar är bostadslösa under allt längre tid av sin uppväxt. Bostad är inte längre en välfärdsfråga och ingen utöver föräldrarna har numera ansvar för att barn har ett hem.

Boverket varnar för en ökande bostadslöshet med minskad offentlig styrning av bostadspolitiken. Att förebygga problemet genom att matcha hyresvärdars krav mot de bostadssökandes resurser kan ge ett kunskapsunderlag för att förebygga det. Men framgången har varit begränsad. De boenden som erbjuds bostadslösa familjer tillhör en kategori som Boverket benämner den sekundära bostadsmarknaden. I den ingår bostadshotell och vandrarhem, rum i nedlagda institutioner, korta kontrakt i andrahandslägenheter, inneboende m.m. Dessa boenden finns huvudsakligen i de utsatta bostadsområdena. Här har hyresgästerna begränsade resurser och hyr ut sin bostad, eller delar av den, när de är på annan ort eller inte behöver alla rum själva.

Myndigheternas rekommendationer till befolkningen just nu sätter hemmet i centrum. Stanna hemma! och Håll avstånd! är uppmaningar som kan följas om man har ett hem. Många inslag i media handlar om hur rekommendationerna förändrar medborgarnas livsstil, mestadels med infallsvinkeln individens egen vilja till disciplinering.

De boendelösningar som erbjuds den bostadslösa familjen passar inte den livsstil som nu förespråkas. Man utlämnas till boenden med många kollektiva inslag, som delat kök, gemensamma hygienutrymmen och korridorboende.

Barnfamiljers nya bostadslöshet är inte särskilt beforskad men flera lokala studier har gett kunskap om barns och föräldrars

vardagsliv. Det är ingen hoppfull läsning, särskilt inte ur ett framtidsperspektiv för de drabbade barnen. Bristande kontinuitet i förskole- och skolgång, brist på it-resurser för skolarbete, brist på lekutrymme, inga fritidsaktiviteter, relationsproblem i familjen, fattigdom etc. Det är en tämligen fullständig karta över de materiella, sociala och psykiska problem som kan hota ett barns hälsa och utveckling.

Krisen i samhället gör de bostadslösa barnfamiljerna dubbelt stigmatiserade. Deras livsvillkor gör det omöjligt att efterleva regelverket. Egen stress och rädsla för att bli sjuk blandas med skam genom omgivningens kritik för att inte leva rätt, både hos barn och vuxna. Tillvarons nya och än mer trånga gränser i exempelvis korridorboenden blir en konfliktorsak mellan barn och föräldrar. Föräldrarna har ofta yrken inom service och omsorg som inte gör det möjligt att jobba hemifrån. Många föräldrar håller på grund av oro barnen hemma från skola eller förskola, de får då lyssna på vuxnas samtal om död och sjukdom. Barnens situation i de utsatta områdena kan beskrivas som ett kollektivt trauma.

Bostad ingen rättighet – trots lagstöd

I Sveriges grundlag formuleras individens rätt till arbete, bostad och utbildning. Barnkonventionen blev lag för några månader sedan och har formuleringar om bostadens betydelse för barns skydd, trygghet och utveckling. Ivo:s (Inspektionen för vård och omsorg) kriterier för ett "adekvat boende" för barn, med fokus på trygghet och konkret boendemiljö, är långt ifrån uppfyllda för barnen inom den sekundära bostadsmarknaden. Trots lagstöd finns ingen samverkan mellan berörda myndigheter och organisationer för att åter göra bostaden till en rättighet och en välfärdsfråga.

Det "nya normala" – krisperspektiv på de utsatta områdena

Det tycks som om familjerna i de utsatta områdena får en ny uppmärksamhet och viss sympati när de drabbas hårdare än andra av Covid19. Det nya hotet synliggör problem som ytterligare försvårar vardagen. Här har bostadslöshet fått utgöra ett

exempel på ett sådant problem. Men alla barn har lika rätt till en uppväxtmiljö som rustar dem mot kriser, oavsett var de bor.

Man kan förutse de här barnens behov av stöd inför återgången till det som benämns det nya normala. Ett sådant stöd kan planeras nu, det finns ingen anledning att vänta på symtomutveckling hos enskilda barn. Men det är svårt att tänka sig att de traditionella metoderna med enskilda möten för psykosocialt stöd till barn och ungdomar skulle vara verksamma här, eller räcka till. Att undvika psykiatisering genom att möta behovet med nya arbetssätt, som stärker barnens gemenskap och tron på en framtid, den tiden är nu.

Eva Nyberg, forskningsledare, leg. psykolog

Marcela Puga, kurator Familjecentralen Vårby

Erika Ryttere, kurator Familjecentralen Vårby

verksamma i projektet Bostadslösa barnfamiljer i ett långsiktigt perspektiv

Projektets syfte är att ur ett barnperspektiv studera den bostadslösa barnfamiljens levnadsvillkor på längre sikt och undersöka behov av socialt stöd i denna situation. Projektet genomförs i Huddinge kommun.

Läs mer:

[Bostadslöshet som uppväxtvillkor. Barns och föräldrars vardagsliv i en familj som saknar egen bostad](#)